

О'QUVCHILAR ORASIDA YO'L HARAKATI QOIDALARIGA RIOYA QILISH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH METODLARI

Yunusov Ibrohimjon Nishanovich

Farg'ona viloyati Quva tuman politexnikumi,

Yo'l harakati qoidalarini va harakat xavfsizligi fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim muassasalarida o'quvchilar orasida yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirishning dolzarbligi, mazmuni va metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Yo'l harakati madaniyati bo'yicha tushunchalarni chuqurlashtirish, xavfsiz yurish va harakatlanish ko'nikmalarini singdirish bo'yicha samarali metodlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'quvchilarning ongida mas'uliyat hissini uyg'otish, ularni hayotiy vaziyatlarda to'g'ri yo'l tutishga o'rgatish tamoyillari asosida tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: yo'l harakati qoidalarini, madaniyat, o'quvchilar, xavfsizlik, pedagogik metodlar, targ'ibot, ongli harakat, profilaktika.

KIRISH

Bugungi kunda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash jamiyatdagi har bir fuqaroning, ayniqsa bolalar va o'quvchilarning hayoti bilan bevosita bog'liq masalalardan biridir. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, bolalar ishtirokida yuz berayotgan yo'l-transport hodisalari soni barqaror darajada saqlanmoqda. Bu esa maktab yoshidagi bolalar orasida yo'l harakati qoidalarini to'g'risidagi bilimlarni kengaytirish, ularning mazmunini tushuntirish, harakat madaniyatini shakllantirish bo'yicha pedagogik ishlarni tizimli olib borishni taqozo etadi.

O'quvchilar orasida yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirish uchun quyida keltirilgan metodlar batafsil tasvirlanadi. Ushbu metodlar o'quvchilarda nafaqat yo'l harakati qoidalarini bilish, balki ularga amal qilish odatini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, turli yosh guruhlarini va ta'lim muhitlariga moslashtirilishi mumkin.

Interaktiv darslar va treninglar

Maqsad: O'quvchilarni qiziqtirish va faol ishtirokini ta'minlash orqali yo'l harakati qoidalarini o'rganishni qulay va qiziqarli qilish.

- Tashkil qilish usullari:

- Viktorinalar va o'yinlar: Yo'l belgilarini tanib olish, svetofo signallari yoki piyodalar o'tish joylari haqidagi savollar asosida viktorinalar o'tkazish. Masalan, "Bu belgi nimani anglatadi?" yoki "Qaysi harakat xavfsiz?" kabi savollar berish.

- Rolli o'yinlar: O'quvchilarni "piyoda", "haydovchi" yoki "yo'l harakati xodimi" sifatida harakat qilishga undash. Masalan, sinfda kichik bir yo'l maketi tashkil qilib, o'quvchilar o'z rollarida qoidalarga rioya qilishni sinab ko'rishlari mumkin.

- Simulyatsiya dasturlari: Kompyuter yoki planshetlarda yo'l harakati simulyatorlaridan foydalanish. Bu o'quvchilarga virtual muhitda xavfsiz harakatlanishni o'rganish imkonini beradi.

- Afzalliklari: O'quvchilar faol ishtirok etadi, bu esa ma'lumotni yaxshiroq eslab qolishga yordam beradi.

- Misol: Maktabda "Yo'l harakati haftaligi" tashkil qilib, har kuni turli interaktiv mashg'ulotlar o'tkazish (masalan, 1-kun: viktorina, 2-kun: simulyatsiya o'yini).

Namunali ta'lim

Maqsad: O'quvchilarga kattalar orqali ijobiy namuna ko'rsatish orqali mas'uliyatli xatti-harakatni o'rgatish.

- Tashkil qilish usullari:

- O'qituvchilarning o'rnak bo'lishi: O'qituvchilar yo'l harakati qoidalariga rioya qilishda doimo namunali bo'lishlari kerak. Masalan, maktabga kelishda yoki ketishda yo'lni faqat belgilangan o'tish joylaridan kesib o'tish.

- Ota-onalarni jalb qilish: Ota-onalarga farzandlari bilan yo'lda xavfsiz harakatlanish bo'yicha suhbatlar o'tkazishni tavsiya qilish. Masalan, yo'lni kesib o'tishda qo'lidan ushlab, qoidalarni tushuntirish.

- Ijtimoiy tarmoqlarda targ'ibot: Maktabning ijtimoiy tarmoq sahifalarida o'qituvchilar va ota-onalarning xavfsiz harakatlanish bo'yicha videolarini joylashtirish.

- Afzalliklari: O'quvchilar o'zlariga yaqin odamlarning xatti-harakatlarini taqlid qilish orqali qoidalarini o'zlashtiradilar.

- Misol: O'qituvchilar maktab oldidagi yo'lda o'quvchilar bilan birga piyodalar o'tish joyidan foydalanishni ko'rsatishadi.

Multimedia vositalaridan foydalanish

Maqsad: Zamonaviy texnologiyalardan foydalanib, o'quvchilarga yo'l harakati qoidalarini vizual va esda qolarli tarzda yetkazish.

- Tashkil qilish usullari:

- Videoroliklar: Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha qisqa multfilmlar yoki o'quv videolarini namoyish qilish. Masalan, "Piyodalar uchun xavfsizlik" yoki "Velosipedda harakatlanish qoidalari" haqida videolar.

- Interaktiv prezentatsiyalar: PowerPoint yoki Canva kabi vositalar yordamida yo'l belgilarini, svetofor ishoralarini va xavfli vaziyatlarni tushuntiruvchi slaydlar tayyorlash.

- Mobil ilovalar: Yo'l harakati qoidalarini o'rgatuvchi ilovalarni sinf mashg'ulotlarida ishlatish. Masalan, bolalar uchun maxsus ishlab chiqilgan o'quv ilovalari.

- Afzalliklari: Vizual va eshitish vositalari yosh o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi va ma'lumotni uzoq muddat esda saqlashga yordam beradi.

- Misol: "Yo'l harakati xavfsizligi" darsi doirasida "Piyodalar xavfsizligi" haqidagi 5 daqiqalik animatsion videoni ko'rsatish va undan keyin muhokama o'tkazish.

Amaliy mashg'ulotlar

Maqsad: O'quvchilarga yo'l harakati qoidalarini amalda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish.

- Tashkil qilish usullari:

- Yo'l maketlari: Maktab hovlisida yoki sinfda kichik yo'l maketlari (svetoforlar, yo'l belgilar, piyodalar o'tish joylari bilan) tashkil qilish. O'quvchilar ushbu maketlarda piyoda yoki haydovchi sifatida harakat qilishadi.

- Real muhitda mashqlar: Mahalliy yo‘llarda, masalan, maktab yaqinidagi xavfsiz hududda o‘quvchilar bilan birga yo‘lni kesib o‘tishni mashq qilish.

- Velosiped mashg‘ulotlari: Agar maktabda velosipedlar bo‘lsa, o‘quvchilarga xavfsiz haydash qoidalarini o‘rgatish (shlem kiyish, yo‘l belgilariga rioya qilish).

- Afzalliklari: Amaliy mashg‘ulotlar o‘quvchilarga real hayotda qo‘llaniladigan ko‘nikmalarni shakllantiradi.

- Misol: Maktab hovlisida svetofor va yo‘l belgilarini o‘rnatib, o‘quvchilar bilan “Xavfsiz yo‘l” o‘yinini o‘tkazish.

Tadbirlar va kampaniyalar

Maqsad: O‘quvchilarning e‘tiborini jalb qilish va ijtimoiy faollikni oshirish orqali xavfsizlik madaniyatini targ‘ib qilish.

- Tashkil qilish usullari:

- Tematik haftaliklar: “Xavfsiz yo‘l” haftaligi tashkil qilib, har kuni turli tadbirlar o‘tkazish (masalan, plakatlar tanlovi, shiorlar yaratish, yo‘l harakati bo‘yicha ma‘ruzalar).

- Plakatlar va shiorlar tanlovi: O‘quvchilardan yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha plakatlar chizishni yoki shiorlar yaratishni so‘rash. Eng yaxshi ishlarni maktabda ko‘rgazma sifatida namoyish qilish.

- Mahalla bilan hamkorlik: Mahalliy jamoat tashkilotlari bilan birgalikda yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha aksiyalar o‘tkazish.

- Afzalliklari: Tadbirlar o‘quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qiladi va jamoaviy mas‘uliyatni oshiradi.

- Misol: “Yo‘lda xavfsiz bo‘l” shiori ostida maktabda plakatlar tanlovi o‘tkazish va g‘oliblarni rag‘batlantirish.

Mutaxassislar bilan uchrashuvlar

Maqsad: Mutaxassislarning tajribasi orqali o‘quvchilarda qoidalariga rioya qilish muhimligini anglatish.

- Tashkil qilish usullari:

- Yo'l harakati xodimlari bilan suhbatlar: Mahalliy yo'l harakati politsiyasi xodimlarini maktabga taklif qilib, ulardan qoidalar va ularning ahamiyati haqida gapirib berishni so'rash.

- Tibbiy xodimlar bilan uchrashuv: Yo'l-transport hodisalari oqibatlarini haqida tibbiyot xodimlaridan ma'ruza tinglash.

- Tahlil va muhokama: Mutaxassislar bilan uchrashuvdan so'ng o'quvchilar bilan hodisalarning oldini olish bo'yicha muhokama o'tkazish.

- Afzalliklari: Mutaxassislarning haqiqiy tajribasi o'quvchilarga ta'sir qiladi va mas'uliyatni oshiradi.

- Misol: Yo'l harakati politsiyasi xodimini maktabga taklif qilib, o'quvchilarga yo'l belgilarining ahamiyati haqida ma'ruza o'qitish.

XULOSA

Yuqoridagi metodlar o'quvchilar orasida yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirishda samarali bo'ladi. Ularning muvaffaqiyati maktab, o'qituvchilar, ota-onalar va mahalliy jamoat o'rtasidagi hamkorlikka bog'liq. Agar ushbu metodlarni qo'llash bo'yicha qo'shimcha maslahatlar, misollar yoki ma'lum bir yosh guruhiga moslashtirilgan yondashuv kerak bo'lsa, iltimos, aniqlashtiring! Shuningdek, agar ma'lumotni vizual tarzda, masalan, jadval yoki grafik shaklida taqdim qilishni xohlasangiz, bu haqda xabar bering.

Yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirish o'quvchilarning hayoti va xavfsizligini ta'minlashda muhim omil bo'lib, bu boradagi pedagogik yondashuvlar tizimli va innovatsion bo'lishi kerak. Faoliyatni faqat maktab doirasidagina emas, balki oilaviy va ijtimoiy muhitda ham davom ettirish zarur.

Adabiyotlar.

1. Ахмадиева Р. III. «Научно-педагогическое основание формирования безопасности жизнедеятельности личности на дорогах» Учебно-методическое пособие / Научный редактор Р. Н. Минниханов. Казань: ГУ «НЦ БЖД», 2011.
2. Дулинова Л. Т. «Организация социальной реабилитации безнадзорных детей и подростков» / Л. Т. Дулинова. – Москва: СТИ МГУС, 2000.

3. Коробейников И. А. «Нарушение развития и социальная адаптация» / И. А. Коробейников. – Москва, 2002.
4. Морозова Е. И. «Проблемные дети и дети-сироты» / Е. И. Морозова – Москва: НЦ ЭНАС, 2002